

Talim ve Terbiye Kurulu Kararlarının 80 Yılında (1927-2007) Felsefe ve Felsefe Eğitiminin İncelenmesi

Baykal BİÇER¹

Özet

1927-2007 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun felsefe ve felsefe eğitimine yönelik almış olduğu kararları felsefi yayınlar, felsefe ders kitapları ve felsefe öğretim programları çerçevesinde incelemeyi amaçlayan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma kapsamında verilerin toplanmasında yazılı belgelerden yararlanma, diğer bir deyişle doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırmanın problemine çözüm bulmak amacıyla veriler 1927-2007 yıllarını kapsayan Talim ve Terbiye Kurulu karar defterlerinin tamamından elde edilmiş ve toplanan veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda 1927-1982 yılları arasında felsefi yayınlara ilişkin toplam 25 karar alınmış bu kararlardan 22 tanesi kitap basımı, yayımı, satın alınması ya da kitaba ilişkin daha önce alınan bir kararın kaldırılmasıyla ilgili iken 3 tanesi “Felsefe ve İctimaiyat Mecmuası” adı altında süreli yayın şeklindedir. 1927-2007 yılları arasında ortaöğretim felsefe derslerinde okutulması kabul edilen ya da süresi uzatılan kitaplara ilişkin toplam 81 karar alındığı, 26 farklı yazara ait felsefe ders kitabı hazırlandığı tespit edilmiştir. Talim ve Terbiye Kurulu karar defterlerinde 1927-2007 yılları arasında felsefe dersi öğretim programına ilişkin kararlar incelendiğinde ise 1935, 1938, 1976, 1985, 1992, 1993 olmak üzere toplam altı karar alındığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Felsefe, Felsefe eğitimi, Talim ve Terbiye Kurulu karar defterleri.

Philosophy and Philosophy Education In 80 Years of the Decisions of the Board of Education (1927-2007)

Abstract

The survey model was used in this research, which aims to examine the decisions taken by the Ministry of National Education Board of Education and Discipline on philosophy and philosophy education between 1927-2007 within the framework of philosophical publications, philosophy textbooks and philosophy teaching programs. Within the scope of the research, written documents were used in the collection of data, in other words, document analysis was used. In order to find a solution to the problem of the research, the data were obtained from all the decision books of the Board of Education and Discipline covering the years 1927-2007, and the collected data were analyzed descriptively. As a result of the research, it was determined that a total of 25 decisions regarding philosophical publications were made between 1927-1982. While 22 of these decisions are related to the printing, distribution, purchasing of a book or the abolition of a previous decision

¹ Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı baykal.bicer@dpu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1494-6975>

regarding the book, 3 of them are related to the periodical publication under the name "Felsefe ve İçtimaiyat Mecmuası". Between 1927 and 2007, a total of 81 decisions were taken regarding the books that were accepted to be taught in secondary school philosophy courses or whose duration was extended. In addition, it was determined that philosophy textbooks belonging to 26 different authors were prepared. When the decisions regarding the philosophy course curriculum included in the decision books of the Board of Education and Discipline between the years 1927-2007 were examined, it was seen that a total of six decisions were made for the years 1935, 1938, 1976, 1985, 1992, 1993.

Keywords: Philosophy, Philosophy education, Decision books of Board of Education and Discipline.

Giriş

En temel insani etkinlik alanlarından biri olan felsefe, anlama ve anlamlandırma çabası olarak insanlık tarihi kadar kadimdir. Çoğu zaman Antik Yunanla başladığı varsayılan felsefi düşünce, daha önceki zamanlarda ve mekânlarda gerek yazılı, gerekse sözlü mitoloji, destan, halk hikâyeleri bünyesinde hep var olmuştur. Bu anlamda her toplum gibi Türk toplumu da daima kendi bünyesine uygun bir felsefi geleneğe sahip olmuştur (Biçer, 2010).

Osmanlı Devleti'nde felsefe, Fatih dönemiyle birlikte önem kazanmaya başlamasına rağmen modern anlamda Batı tarzı bir felsefi geleneğe sahip değildir (Biçer, 2010). Tanzimat dönemiyle başlayan batılılaşma çabalarından birçok alanda olduğu gibi felsefe de etkilenmiş, ilk önce 18. yüzyıl Aydınlanma dönemi devlet felsefesi Osmanlı'ya girmiştir (Öktem, 1999 91). II. Meşrutiyetle birlikte önceki dönemlerin fikri gelişimine ek Batı kaynaklı her çeşit düşünce akımı hızla ülkeye yayılmaya başlamış ve bu dönemin fikri zenginliği geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise bu zengin fikir hayatı yavaş yavaş durgunlaşmış, sığlaşmış ve giderek tekelleşmiştir (Kafadar, 2000).

Türkiye'de felsefe ve felsefe eğitiminin tarihsel gelişimi incelendiğinde Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinden itibaren medreselerin programlarında dini ilimlerin yanında *felsefe* derslerinin de okutulduğu görülmektedir (Kafadar, 1994: 279). Felsefenin yanında dil felsefesinin ve bütün ilimlerin aracı olarak nitelendirilen mantığın öğretildiği ve bu disiplinlerin bilinmesinin ilim tahsilinin olmazsa olmaz ön şartı olarak kabul edildiği bilinmektedir (Bolay, 2005: 37). Yine Osmanlı Devleti'nde felsefe derslerinin 15. ve 16. yüzyıllarda çeşitli okullarda okutulduğu bilinmekle birlikte bazı araştırmacılar (Binbaşıoğlu, 2005: 499; Ergün, 1996; İrfan 1934: 6–9), 17. yüzyıldan itibaren medreselerde egemen olan anlayıştan dolayı II. Meşrutiyete kadar felsefe derslerinin okulların öğretim programlarında yer olmadığını belirtmektedirler.

Cicioğlu'nun (1985: 17) belirttiğine göre, 1869'da ilk defa “Maarif-i Umûmiye Nizamnamesi” ile orta dereceli okulların öğretim programları düzenli olarak hazırlanırken mantık dersi programa dâhil edilmiş, ancak felsefe dersine 1910 yılında hazırlanan idadi ders programının son sınıfında haftada üç saat olarak yer verilmiştir. 1913 yılında yürürlüğe konulan programda ise bu dersler “mantık ve felsefe” adı altında birleştirilmiş, idadi ikinci sınıftan itibaren fûnûn ve edebiyat şubelerinde birer saat okutulmuştur.

Cumhuriyetin ilanından hemen önce lise öğretim programlarına konulan felsefe ders materyalleri ve içeriği incelendiğinde, Salih Zeki tarafından Alexis Bertrand'ın *Felsefe-i İlmiye* adlı kitabı çevrilmiş ve programın ihtiyacını uzun bir süre karşılamıştır. Ders kitabına paralel olarak dersin içeriğini; ilim ve felsefe ilişkisi, bilginin dereceleri, ilim sınıflamaları, nefsin dört işlemi olan anlamak-hükmetmek-akıl yürütmek-tertip etmek, zihnin temel işlemleri olan bilginin kazanılması-saklanması-inşa edilmesi, Descartes'ın metoda ilişkin görüşleri, tahlil ve terkip oluşturmaktadır. Okutulan bu kitabın ikinci bölümünde de yine metoda ilişkin konular yer almaktadır (Ülken, 2005: 229).

Cumhuriyet döneminde gelindiğinde felsefe eğitimi, Meşrutiyet dönemindeki karmaşıklıktan kurtulmuş, tasnif edilmiş ve liselerde haftada 8 saat zaman ayrılarak okutulmaya başlanmıştır (İrfan, 1934). Felsefe dersi liselerde 1985 öğretim yılına kadar haftada 2 saat okutulmuş 1985-1986 yılından itibaren ders zorunlu olmaktan çıkarılmış, ileriki süreçte felsefe dersinin eksikliği hissedilince 1997-1998 öğretim yılından itibaren bütün liselerin ikinci sınıf öğretim programlarına haftada 2 saat olacak şekilde eklenmiştir (Binbaşıoğlu, 2005). Cumhuriyet döneminde felsefe dersleri liselerin tüm programlarında haftalık ders sayısı olarak neredeyse değişmeden yer almıştır. Böylece II. Meşrutiyetten Cumhuriyete ortaöğretim kurumlarında felsefe temel derslerden biri olarak okutulmuştur (Kafadar, 1994: 284).

Türkiye'de felsefe eğitiminin tarihsel gelişimine ilişkin yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde genel olarak dersin içeriğinin felsefe ekolleri, estetik, mantık, sistematik felsefe temel konuların yanında bazen ahlak, inkılap ilkeleri ve sosyolojiye yer verilerek içeriğin felsefeden oldukça uzaklaştığı ifade edilmektedir (Cicioğlu, 1985). Filozofi, Felsefeye Başlangıç, Felsefeye Giriş şeklinde öğretim programına yansıyan felsefe dersinin amaçlarının arasında gençleri Türk toplumuna yararlı bireyler olarak hazırlamak, Türk-İslam düşüncesini tanıtmak, Atatürkçü bir zihniyet geliştirmek gibi felsefe ile çok ilgisi olmayan ifadelerin olduğu (Kafadar (1994); felsefe dersinin amaçlarının toplumun ve öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamadığı gibi

tespitler yer almaktadır (Cicioğlu, 1985). Bununla birlikte Ergün ve Yapıcı, (2007) Türkiye’de felsefe eğitiminin yüzyıla yakın zamandır fasit bir daire içinde döndüğünü, gençlerin felsefi düşünmeyi, sorunları önyargısız bilimsel bilgi ve yöntemlerle inceleyip özgür tartışmayı beceremediklerini, yani felsefe dersinin görevini yerine getiremediğini ifade etmektedirler. Ancak bu değerlendirmelerin yapıldığı dönemde felsefe eğitimine kaynak teşkil eden üniversitelerin felsefe bölümlerinin nicelik olarak oldukça yetersiz olduğu, dolayısıyla uzun yıllar felsefe eğitiminin en temel unsuru olan felsefe öğretmenin alan dışından yetiştirildiği göz ardı edilmemelidir. Nitekim Kafadar’ın (1994) araştırmasına göre 1993 yılında Türkiye’de 52 üniversite olmasına karşın 3’ü felsefe grubu öğretmenliği, 9’u felsefe bölümü olmak üzere toplam 12 bölümün olduğu görülmektedir.

Cumhuriyet dönemi fikir hayatının yanında felsefe ve felsefe eğitimine katkı sağlayan bazı unsurlar arasında Türk Felsefe Cemiyeti, İstanbul Darülfünunu (Üniversitesi) Felsefe Bölümü gibi önemli kurumların yanında Felsefe ve İçtimaiyat, Hayat gibi çeşitli süreli yayınlar da sayılabilir. Bunların yanında tarihsel süreçte Maarif Vekâleti, Maarif Vekilliği gibi çeşitli isimler kullanan Milli Eğitim Bakanlığı, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren diğer birçok alandaki yetersizliklerde olduğu gibi felsefe ve felsefe eğitimi alanında da önemli hizmetler veren bir kurum olarak değerlendirilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı, felsefe eğitimine sadece öğretim programlarının oluşturulması ve felsefe ders kitaplarının yazdırılması noktasında değil, özel teşebbüsün yetersiz kaldığı dönemlerde çeşitli konularda felsefe kitaplarının bastırılması ve yayınlanması noktasında da önemli katkılar sunmuştur. Bununla birlikte çeşitli süreli yayınların da satın alınıp okullara dağılmasını sağlamıştır. Bu süreli yayınlardan biri de Felsefe ve İçtimaiyat Mecmuasıdır. Türk Felsefe Cemiyetinin 1927 yılında çıkarmaya başladığı bu mecmua Cumhuriyet dönemi gençliğinin ilk felsefi ortak çalışması olarak nitelendirilmektedir. Cemiyet İstiklal Lisesinde M. Servet, Hatemi Senih, Ragıp Hulusi, Hilmi Ziya gibi isimler tarafından kurulmuş derginin sahibi lise müdürü Ağâh Sırrı, derginin müdürü ise Servet (Berkin) olmuştur (Ülken, 2005: 439). Yine 1927 yılında yayınlanmaya başlanan Hayat Dergisi, derginin başyazarı ve o dönemin Talim ve Terbiye Dairesi Başkanı Mehmet Emin Erişgil’in çalışmalarıyla Maarif Vekâleti’nin desteğiyle çıkartılmıştır (Kafadar, 2000).

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB), Türk milli eğitiminin amaçlarına, ilkelerine uygun bir şekilde ve çağdaş yöntemlerle bir bütün olarak milli eğitimi gerçekleştirmek amacıyla görev alanında çeşitli kararlar almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı öğretim kurumlarına ilişkin alınan kararlar, öğretim kurumlarının bağlı oldukları ana hizmet birimleri, Talim ve Terbiye

Kurulu Başkanlığı ve diğer birimlerin teklifleri; Mili Eğitim Bakanlığı'na bağlı olmayan öğretim kurumlarına ilişkin olarak alınan kararlar ise kurumların bağlı oldukları birimlerin teklifleri sonucu alınmaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından alınan kararlar incelendiğinde “Öğretim Programları”, “Ders kitapları”, “Yardımcı ve Kaynak Kitaplar ve Ders Araçları” ile “Yasal Düzenlemeler” kategorilerinin ön plana çıktığı görülmektedir. (Konan, 1996).

Bu araştırmanın amacı 1927-2007 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun felsefe ve felsefe eğitimine yönelik almış olduğu kararları felsefi yayınlar, felsefe ders kitapları ve felsefe öğretim programları çerçevesinde incelemektir.

Yöntem

1927-2007 yılları arasını kapsayan 80 yıllık süreçte Talim ve Terbiye Kurulu tarafından felsefe ve felsefe eğitimine ilişkin kararları tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada geçmişte ya da o anda var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeye ya da açıklamaya çalışan tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında verilerin toplanmasında yazılı belgelerden yararlanma, diğer bir deyişle doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırmanın problemine çözüm bulmak amacıyla veriler 1927-2007 yılları arasını kapsayan 80 yıllık Talim ve Terbiye Kurulu karar defterlerinden elde edilmiştir.

Belgelerden ve dokümanlardan toplanan veriler içerik analizinden ziyade betimsel olarak analiz edilmiştir bu kapsamda karar defterlerinden doğrudan felsefe kavramının yer aldığı ifadeler, felsefi içeriğe sahip olduğu düşünülen çeşitli yayınlar ve felsefe eğitimine yönelik (ders kitabı ya da öğretim programı) kararlar tespit edilerek önce notlar alınmış, sonra bütün notlar tek tek okunmuş, ilgili olduğu konuya göre tasnif edilmiş ve incelenen konunun bütün yönlerini kapsamasına dikkat edilmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda betimsel olarak çözümlenen ve anlamlandırılan veriler araştırmanın problemine çözüm önerisi getirebilecek şekilde sentezlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde Talim ve Terbiye Kurulu karar defterlerinde 1927-2007 yılları arasında yer alan felsefi yayınlara, ortaöğretim felsefe ders kitaplarına ve felsefe öğretim programına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Buna göre Talim ve Terbiye Kurulu karar defterlerinde 1927-2007 yılları

arasında yer alan felsefi yayınlara ilişkin alınmış kararlar (Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterleri, 1927-1982) Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Felsefi Yayınlarla İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

Tarih	Karar Sayı	Özet	Toplam Karar Sayı
1927	18	Hakkı Baha Bey’in Makatibi aliyeye mahsus “Felsefe Lügati”nin bastırılması.	
1927	69	Müderriş Ali Ekrem Bey tarafından tercüme edilen “Felsefi Bedaat Nam”ın bastırılması.	217
1927	77	M. Servet Bey tarafından neşredilen “Felsefe ve İctimaiyat Mecmuası”nın mekteplere dağıtılmak üzere satın alınması.	
1927	138	Ogüst komtun “Müspet Felsefe Dersleri”nin bastırılması.	
1929	52	Müderriş Mehmet İzzet ve Orhan Saadettin Bey’in “Felsefe Tarihi” tercümesinin telif haklarının alınması ve bastırılması.	71
1929	109	M. Servet Bey tarafından neşredilen “Felsefe ve İctimaiyat Mecmuası”nın mekteplere dağıtılmak üzere sekizinci nüshasının satın alınması.	
1930	76	Hakkı Baha Bey tarafından derlenen “Felsefe İstılahları”nın satın alınması.	
1930	138	M. Servet Bey tarafından neşredilen “Felsefe ve İctimaiyat Mecmuası”nın mekteplere dağıtılmak üzere ikinci cildinin ikinci nüshasının satın alınması.	37
1939	87	Mehmet Karasan’ın Descartes’ten çevirdiği “İlk Felsefeye Mütecellik Metafizik iki Düşünceler” adlı kitabın Vekillikçe bastırılması.	82
1940	97	Hamdi Akverdi tarafından dilimize çevirilen B. Russell’in “Felsefede İlmî Metod” adlı eserinin Vekillik hesabına bastırılması.	216
1942	314	S. Kemal Yetkin ve Hamdi Akverdi’nin Andre Creeon’dan tercüme ettikleri “Felsefe Meselelerinin Bugünkü Durumu” adlı eserin bastırılması.	36

Tablo 1 (Devamı)

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Felsefi Yayınlarla İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

1943	2	Halil Nimetullah Öztürk'ün Levy Bruhl'dan tercüme ettiği "Aguste Comte'un Felsefesi" adlı eserin Vekillikçe bastırılması.	
1943	43	Kazım Nami Duru tarafından hazırlanan "Ziya Gökalp Terbiyesi" adlı eserin Vekillikçe bastırılması.	390
1943	264	Osman Pazarlı'nın A. Curiller'den dilimize çevirdiği "Felsefe Sözlüğü" adlı eserin Vekillikçe bastırılması.	
1946	340	Mehmet Karasan'ın yazdığı "Büyük Feylosoflar Antolojisi" adlı kitabın bakanlıkça bastırılması.	537
1958	242	Miraç Katırcıoğlu'nun Emile Brehler'den dilimize çevirdiği "Felsefe Tarihi" adlı eserin II. Cilt II. fasikülünün Vekillikçe satın alınıp bastırılması.	339
1959	106	Miraç Katırcıoğlu'nun Emile Brehler'den dilimize çevirdiği "Felsefe Tarihi" adlı eserin II. Cilt 4. fasikülünün Vekillikçe satın alınıp bastırılması.	
1959	218	Miraç Katırcıoğlu tarafından Emile Brehler'den dilimize çevirdiği "Felsefe Tarihi" adlı esere ek olarak Masson Ourel tarafından yazılan "Felsefe Tarihi" ve "Doğuda Felsefe" adlı eserin Vekaletçe satın alınarak bastırılması.	345
1959	291	Miraç Katırcıoğlu tarafından Emile Brehler'den dilimize çevirdiği "Felsefe Tarihi" adlı esere ikici ek fasikül olarak Basile Tatakis tarafından yazılan "Felsefe Tarihi ikinci ek fasikül Bizans Felsefesi" adlı eserin Vekaletçe satın alınarak bastırılması.	
1979	58	Prof. Dr. Bedia Akarsu tarafından hazırlanmış olan "Çağdaş Felsefe" adlı yapıtın bakanlığımızca satın alınıp bastırılması.	
1979	105	Macit Gökberk'in "Felsefenin Evrimi" adlı yapıtına "Okuma Metinleri bir bölüm eklenmesinin bakanlık onayına sunulması.	234
1979	130	Mete Tunçay'ın Bryan Magee'den dilimize çevirdiği "Yeni Düşün Adamları" adlı kitabın telif haklarının alınması ve bastırılması.	
1979	135	Mete Tunçay'ın Bryan Magee'den dilimize çevirdiği "Popper" adlı kitabın telif haklarının alınması ve bastırılması..	
1982	161	"Yeni Düşün Adamları" adlı kitabın kabulüne ilişkin kararın günün koşulları içinde yanlış yorumlara sebebiyet verebileceğinden kaldırılması hakkında.	173

Tablo 1 incelendiğinde, 1927-1982 yılları arasında felsefi yayınlara ilişkin toplam 25 karar alınmış bu kararlardan 22 tanesi kitap basımı, yayımı, satın alınması ya da kitaba ilişkin daha önce alınan bir kararın kaldırılması ile ilgiliyken 3 tanesi “Felsefe ve İctimaiyat Mecmuası” adı altında süreli yayın şeklindedir. Bununla birlikte kurul karar defterlerinin içeriği ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, 1959 yılı 218 sayılı kararda Miraç Katırcıoğlu tarafından Emile Brehler'den dilimize çevirdiği “Felsefe Tarihi” adlı esere ek olarak Paul Masson Oursel tarafından yazılan “Felsefe Tarihi” ve ek fasikül olarak “Doğuda Felsefe” yine aynı tarihli 291 sayılı kararda Basile Tatakis tarafından yazılan “Felsefe Tarihi ikinci ek fasikül Bizans Felsefesi” adlı eserlerin de olduğu, dolayısıyla 25 kararın 24’ünün kitap basımı ya da telif hakkının satın alınması şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 1’de yer alan kitaplar incelendiğinde, felsefe kitaplarından sadece 6 tanesinin yerli, geriye kalan 18’inin yabancı felsefecilerden çeviri olduğu, ayrıca yerli kitapların 4’ünün ise 1950 öncesine ait oldu görülmektedir. Kurul karar defterlerinde adı geçen kitapların genellikle felsefe tarihi ve çağdaş felsefeye yönelik olduğu söylenebilir.

Araştırmanın diğer bir aşamasında Talim ve Terbiye Kurulu karar defterlerinde 1927-2007 yılları arasında yer alan ortaöğretim felsefe derslerinde okutulan yayınlara ilişkin bulgular incelenmiş (Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterleri, 1928-2007) ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Ortaöğretim Felsefe Derslerinde Okutulması Kabul Edilen / Süresi Uzatılan Kitaplara İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

Tarih	Karar Sayı	Özet	Toplam Karar Sayı
1928	238	Zekeriya Kadri ve Hatemi Senih Bey tarafından liseler için telif edilen Felsefe kitabının bastırılması.	81
1941	128	Osman Pazarlı tarafından lise filozofi dersleri için hazırlanan “Filozofi Vazifeleri” adlı eserin Vekillik hesabına bastırılması.	168

Tablo 2 (Devamı)

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Ortaöğretim Felsefe Derslerinde Okutulması Kabul Edilen / Süresi Uzatılan Kitaplara İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

1952	146	Doç. Nurettin Topçu tarafından liselerin son sınıfları için hazırlanıp bastırılan "Felsefe" adlı eserin kabulü.	
1952	148	Hatemi Senih Sarp tarafından liselerin son sınıfları için hazırlanıp bastırılan "Felsefe" aslı eserin kabulü.	255
1952	151	Serbest basıma bırakılmış lise felsefe kitaplarının bağlı şartnameye göre yazılmaları.	
1952	153	İhsan Kongar tarafından liselerin 4. sınıfları için hazırlanıp bastırılan "Felsefe" adlı eserin kabulü.	
1956	166	Hasan Ali Yücel'in liseler için kabul edilen "Felsefe Dersleri" adlı eserinin üç yıl uzatılması.	252
1957	243	Hatemi Senih Sarp tarafından liselerimizin son sınıfları için hazırladığı ve daha önce üç yıl uzatılmış olan "Felsefe" adlı eserinin üç yıl daha uzatılması.	
1957	244	Nurettin Topçu'nun liselerin son sınıfları için hazırladığı ve daha önce üç yıl uzatılmış olan "Felsefe" adlı eserinin üç yıl daha uzatılması.	294
1957	245	İhsan Kongar'ın hazırladığı ve daha önce üç yıl uzatılmış olan "Liselerin Son Sınıfları İçin Felsefe" adlı eserinin üç yıl daha uzatılması.	
1959	286	Hasan Ali Yücel'in hazırladığı ve daha önce üç yıl uzatılmış olan "Felsefe Dersleri" adlı eserinin üç yıl daha uzatılması.	345
1959	290	Lütfi Öztabağ'ın hazırladığı ve daha önce üç yıl uzatılmış olan "Felsefe Dersleri" adlı eserinin üç yıl daha uzatılması.	
1960	232	Hatemi Senih Sarp'ın liseler için hazırladığı ve son defa üç yıl uzatılmış olan "Felsefe" ders kitabının okutulma süresinin yeniden üç yıl uzatılması.	
1960	233	İhsan Kongar'ın hazırladığı ve daha önce üç yıl uzatılmış olan "Liselerin Son Sınıfları İçin Felsefe" adlı eserinin üç yıl daha uzatılması..	330
1960	246	Nurettin Topçu'nun liseler için hazırladığı ve son defa üç yıl uzatılmış olan "Felsefe" ders kitabının okutulma süresinin yeniden üç yıl uzatılması.	

Tablo 2 (Devamı)

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Ortaöğretim Felsefe Derslerinde Okutulması Kabul Edilen / Süresi Uzatılan Kitaplara İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

1962	245	Lütfi Öztabağ tarafından liselerin Edebiyat kolları için hazırlanan "Felsefe Dersleri" adlı eserinin üç yıl daha uzatılması.	297
1963	223	Hatemi Senih Sarp tarafından liselerin son sınıflarında okutulmak üzere hazırlanan "Felsefe" eserinin üç yıl daha uzatılması.	260
1963	246	Nurettin Topçu'nun "Felsefe" adlı eserinin üç yıl daha uzatılması.	
1965	244	Lütfi Öztabağ tarafından liselerin Edebiyat kolları için hazırlanan "Felsefe Dersleri" adlı eserinin üç yıl daha uzatılması.	280
1966	70	Hasan Ali Yücel tarafından liseler için yazılan "Felsefe Dersleri" adlı eserinin üç yıl daha uzatılması.	279
1966	123	İhsan Kongar tarafından liselerin son sınıfları için hazırlanan "Felsefe" adlı eserinin üç yıl daha uzatılması.	
1967	93	Hatemi Senih Sarp tarafından hazırlanan "Felsefe Lise III" adlı kitabın süresinin üç yıl uzatılması.	438
1968	75	Nurettin Topçu tarafından hazırlanan "Felsefe Lise III. Sınıf" adlı kitabın üç yıl süre ile kabulü.	
1969	315	Lütfi Öztabağ tarafından hazırlanan "Felsefe Dersleri" adlı kitabın süresinin üç yıl uzatılması.	625
1970	69	İsmail Tunalı tarafından hazırlanan "Lise İçin Felsefe Ders Kitabı" adlı kitabın üç yıl süre ile kabulü.	411
1970	73	Vedat Öztürk tarafından hazırlanan "Liseler İçin Felsefe Dersleri" adlı kitabın üç yıl süre ile kabulü.	
1971	90	Nurettin Topçu tarafından hazırlanan "Felsefe" adlı kitabın bir yıl süre uzatımının kabulü.	293
1971	195	Hatemi Senih Sarp tarafından hazırlanan "Felsefe Lise III" adlı kitabın eksikliklerinden dolayı ders kitapları listesinden çıkarılması.	

Tablo 2 (Devamı)

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Ortaöğretim Felsefe Derslerinde Okutulması Kabul Edilen / Süresi Uzatılan Kitaplara İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

1972	186	Nurettin Topçu tarafından hazırlanan "Felsefe" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	371
1972	204	Lütfi Öztabağ tarafından hazırlanan "Felsefe Dersleri" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	
1973	21	Hasan Ali Yücel'in "Felsefe Dersleri" adlı kitabının bir yıl süre uzatımının kabulü.	
1973	32	İsmail Tunalı tarafından hazırlanan "Lise İçin Felsefe Ders Kitabı" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	
1973	193	Nurettin Topçu tarafından hazırlanan "Felsefe" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	547
1973	310	Lütfi Öztabağ tarafından hazırlanan "Felsefe Dersleri" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	
1974	288	Lütfi Öztabağ tarafından hazırlanan "Felsefe Dersleri" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	
1974	294	Nurettin Topçu tarafından hazırlanan "Felsefe" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	503
1974	310	İsmail Tunalı tarafından hazırlanan "Lise İçin Felsefe Ders Kitabı" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	
1974	311	Hasan Ali Yücel'in "Felsefe Dersleri" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	
1974	313	Vedat Öztürk tarafından hazırlanan "Liseler İçin Felsefe Dersleri" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	

Tablo 2 (Devamı)

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Ortaöğretim Felsefe Derslerinde Okutulması Kabul Edilen / Süresi Uzatılan Kitaplara İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

1975	16	Hasan Ali Yücel tarafından hazırlanan "Felsefe Dersleri" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	
1975	18	İsmail Tunalı tarafından hazırlanan "Lise İçin Felsefe Ders Kitabı" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	
1975	86	Lütfi Öztabağ tarafından hazırlanan "Felsefe Dersleri" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	504
1975	87	Vedat Öztürk tarafından hazırlanan "Liseler İçin Felsefe Dersleri" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	
1975	173	Nurettin Topçu tarafından hazırlanan "Felsefe" adlı kitabın önümüzdeki yıllarda program değişmiş olacağından dolayı bir yıl süre uzatımının kabulü.	
1976	342	Prof. Dr. Mübahat Küyel tarafından hazırlanan "Felsefe'ye Başlangıç Lise III. Sınıf (Edebiyat Kolu)" adlı kitabın ders kitabı olarak üç yıl süreyle kabulü.	397
1977	2	Prof. Dr. Mübahat Küyel tarafından hazırlanan "Felsefe'ye Başlangıç" kitabındaki 52-54 sayfalarındaki değişiklik.	
1977	82	Felsefe Grubu ve Psikoloji ders kitapları ön inceleme komisyonu kurulması hakkında.	
1977	101	Felsefe Grubu ve Psikoloji ders kitapları ön inceleme komisyonu çalışmalarının 8 Nisan 1977 akşamına kadar uzatılması hakkında.	369
1977	281	Mübaha Küyel tarafından hazırlanan "Felsefe Başlangıç Lise III" ders kitabının yeniden gözden geçirilerek ikinci baskısı yapılması ve okutulmasının kabulü.	
1985	115	Yeni felsefe programına uygun olarak lise ve dengi okullar Felsefe ana ders kitabının (M. Küyel, S. Tekeli, E. Kahya, K. Gürsoy,, A. Öner, N. Baykurt) yazdırılması ve beş yıl süreyle okutulmasının kabulü.	
1985	234	Lise ve dengi okullar "Felsefe'ye Giriş" adlı ana ders kitabının (M. Küyel, S. Tekeli, E. Kahya, K. Gürsoy,, A. Öner, N. Baykurt) yazdırılması ve beş yıl süreyle okutulmasının kabulü.	246

Tablo 2 (Devamı)

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Ortaöğretim Felsefe Derslerinde Okutulması Kabul Edilen / Süresi Uzatılan Kitaplara İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

1992	62	Leyla Özer tarafından hazırlanan "Felsefe'ye Giriş Lise 3" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	351
1993	160	Selahattin Elibol tarafından hazırlanan "Liseler İçin Felsefe 1-2" ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	524
1993	378	Ömer Özduzu tarafından ders geçme ve kredi sistemine göre hazırlanan "Felsefe 1-2" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	
1994	63	Selman Erdem tarafından D.G.K.Y.Y. göre ortaöğretim kurumları için hazırlanan "Felsefe 1-2" adlı eserin beş yıl süreyle kabulü.	
1994	203	Emine Yamanlar tarafından D.G.K.Y.Y. göre ortaöğretim kurumları için hazırlanan "Felsefe 1-2" adlı eserin beş yıl süreyle kabulü.	
1994	321	Mehmet Meder tarafından D.K.G.S. göre ortaöğretim kurumları için hazırlanan "Felsefe 1-2" adlı eserin beş yıl süreyle kabulü.	696
1994	396	İsmail Tunalı tarafından D.G.K.S.G. göre ortaöğretim kurumları için hazırlanan "Felsefe 1-2" adlı eserin beş yıl süreyle kabulü.	
1994	412	Emine Yamanlar tarafından D.G.K.S.G. göre ortaöğretim kurumları için hazırlanan "Felsefe Metinleri 1" adlı eserin beş yıl süreyle kabulü.	
1994	540	S. Hayri Bolay tarafından D.G.K.S.G. göre ortaöğretim kurumları için hazırlanan "Felsefe 1-2" adlı eserin beş yıl süreyle kabulü.	
1994	656	Ahmet Cevizci tarafından D.G.K.Y.Y. göre ortaöğretim kurumları için hazırlanan "Felsefe 1-2" adlı eserin beş yıl süreyle kabulü.	
1996	144	Kurtuluş Dinçer tarafından hazırlanan D.G.K yönetmeliğini uygulayan ortaöğretim kurumları için "Felsefe 2" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	266
1996	145	Kurtuluş Dinçer tarafından hazırlanan D.G.K yönetmeliğini uygulayan ortaöğretim kurumları için "Felsefe 1" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	
1997	109	Ahmet Aslan tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	188
1998	169	Atilla Çelik ve Aysel Bal tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	208

Tablo 2 (Devamı)

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Ortaöğretim Felsefe Derslerinde Okutulması Kabul Edilen / Süresi Uzatılan Kitaplara İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

1999	167	Selman Erdem tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	282
1999	183	Mustafa Öz, Sadrettin Kayaalp, ve Aysun Dinçer tarafından hazırlanan "Lise Felsefe Tarihi" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	
2000	72	İbrahim H. Vural tarafından hazırlanan " Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	
2000	73	Emine Yamanlar tarafından hazırlanan "Lise Felsefe Tarihi" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	
2000	74	Emine Yamanlar tarafından hazırlanan "Lise Felsefi Metinler" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	
2000	132	Selahattin Elibol ve Leyla Özer tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü..	432
2000	171	Emine Yamanlar tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	
2000	172	Ahmet Cevizci tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	
2000	217	İsmail Tunalı tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	
2003	97	Kurtuluş Dinçer tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	263
2003	146	Atilla Çelik ve Aysel Göçer tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	
2004	57	Ahmet Aslan tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	161
2004	89	Mustafa Öz, Sadrettin Kayaalp ve Aysun Dercin tarafından hazırlanan "Lise Felsefe Tarihi" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	
2005	93	Süleyman Hayri Bolay tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.	367

Tablo 2 (Devamı)

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Ortaöğretim Felsefe Derslerinde Okutulması Kabul Edilen / Süresi Uzatılan Kitaplara İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

2006	173	Nesrin Kale tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.
2007	50	Ahmet Cevizci ve Ömer Özduzu tarafından hazırlanan "Ortaöğretim Felsefe Tarihi" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü.
2007	196	Emine Aşan tarafından hazırlanan "Lise Felsefe" adlı ders kitabının beş yıl süreyle kabulü. 201

Tablo 2 incelendiğinde, Talim ve Terbiye Kurulu 1927-2007 yılları arasını kapsayan 80 yıllık süreçte, 1952 tarihli 151 sayılı Serbest basıma bırakılmış lise felsefe kitaplarının bağlı şartnameye göre yazılmaları; 1977 tarihli 82 sayılı Felsefe Grubu ve Psikoloji ders kitapları ön inceleme komisyonu kurulması ve aynı tarihli 101 sayılı kararla bu komisyonun çalışmalarının 8 Nisan 1977 akşamına kadar uzatılmasının kabulü de dâhil olmak üzere ortaöğretim felsefe derslerinde okutulması kabul edilen ya da süresi uzatılan kitaplara ilişkin toplam 81 karar almıştır. Bu kararlar incelendiğinde 1927-2007 yılları arasında 26 farklı yazara ait, liselere yönelik genel olarak felsefe öğretimini amaçlayan ders kitabı hazırlandığı; 1993-1997 yılları arasında uygulamaya geçirilen ders geçme ve kredi sistemine uygun olarak felsefe ders kitaplarının “Felsefe 1-2” şeklinde yazıldığı görülmektedir. Yine bu dönemde “Felsefe 1-2” dersinin yanında seçmeli olarak “Felsefe Tarihi” ve “Felsefi Metinler” dersi öğretim programında yer almış; Emine Yamanlar tarafından 1994 yılında hazırlanan "Felsefe Metinleri 1" ve 2000 yılında hazırlanan “Lise Felsefi Metinler" ile "Lise Felsefe Tarihi" kitapları kabul edilmiştir. 2004 yılında ise Mustafa Öz, Sadrettin Kayaalp ve Aysun Dercin tarafından hazırlanan "Lise Felsefe Tarihi" kitabı ders kitabı olarak kabul edilirken, 2007 yılında Ahmet Cevizci ve Ömer Özduzu tarafından hazırlanan "Ortaöğretim Felsefe Tarihi" adlı ders kitabı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından kabul edilmiştir.

Bu kitapların 80 yıllık süreçte okutulma süreleri incelendiğinde, 9 farklı kurul kararıyla çeşitli öğretim yıllarında olmak üzere toplam 16 yıl ile Nurettin Topçu'nun, 8 farklı kurul kararıyla toplam 16 yıl Lütfü Öztabağ'ın, 6 farklı kurul kararıyla 16 yıl İsmail Tunalı'nın felsefe ders kitabının okutulması kabul edilmiştir. Kurul karar defterlerinde kabul süreleri belirtilmemekle birlikte en az 1'er kurul kararı ile Zekeriya Kadri ve Hatemi Seniha Bey ile Osman Pazarlı tarafından

yazılan felsefe kitaplarının okutulduğu söylenebilir. Diğer kitaplara ilişkin kurul kararları incelendiğinde 5 yıl ile 13 yıl arasında okutulma süreleri değişmektedir. Ayrıca Cumhuriyetin ilk yıllarına ait kurul karar defterlerinde kitapların kabul sürelerine ilişkin herhangi bir ibareye rastlanmazken, 1950'lerden itibaren 3'er yıllığına kabul edildiği ya da uzatıldığı, 1971 yılından itibaren felsefe öğretim programının değişme olasılığına istinaden kurul kararlarında kitapların okutulma süreleri 1 yıl olarak kabul edilmiştir. Tablo 3'te de görüleceği üzere, 1976 yılında yeni felsefe programının uygulanmaya başlanmasıyla bu karar tekrar üç yıla çıkarılmış, 1985 yılından itibaren ise kitaplar 5'er yıllığına okutulmak üzere kabul edilmiştir.

Tablo 3

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim programına İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

Tarih	Karar Sayı	Özet	Toplam Karar Sayı
1935	153	Filozofi ve Sosyoloji dersleri programlarıyla kitapları hakkında alınacak tedbirler hakkında.	245
1938	104	Lise ikinci devre müfredat programlarının (Filozofi ve Sosyoloji) değiştirilen şekilde kabulü ve 1938-1939 ders yılı başından itibaren tatbik edilmesinin kabulü.	69
1976	341	Lİse 3. sınıf Edebiyat kolunda okutulmakta olan "Felsefe" dersi yerine "Felsefeye Başlangıç" dersi müfredat programının kabulü.	397
1985	101	Felsefe Dersi Özel İhtisas Komisyonu tarafından hazırlanan Lise 3 Felsefe Dersi Öğretim Programının 1985-1986 yılından itibaren uygulanmasının kabulü.	246
1992	184	1.7.1985 tarih ve 101 sayılı felsefe dersi öğretim programının yürürlükten kaldırılarak 1993-1994 öğretim yılından itibaren denenip geliştirilmek üzere Ortaöğretim Kurumları Felsefe Dersi Programının kabulü.	
1992	226	Ders seçme ve kredi yönetmeliğini uygulayan orta dereceli okulların lise seçmeli dersler grubu arasında yer alan "Felsefi Metinler 1" ders programının 1992-1993 öğretim yılından itibaren uygulanmasının kabulü.	351
1992	227	Ders seçme ve kredi yönetmeliğini uygulayan orta dereceli okulların lise seçmeli dersler grubu arasında yer alan "Felsefe Tarihi 1" ders programının 1992-1993 öğretim yılından itibaren uygulanmasının kabulü.	

Tablo 3 (Devamı)

Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterlerinde Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programına İlişkin Alınan Kararların Yıllara Göre Dağılımı

1993	259	1993-1994 öğretim yılından itibaren Ortaöğretim kurumları "Felsefe" ders programının uygulanması.	524
1997	160	Felsefe dersinin genel mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında ortak genel kültür dersi olarak 25.05.1993 tarih ve 259 sayılı lise felsefe dersi programına göre okutulması.	266

Araştırmanın son aşamasında ise Talim ve Terbiye Kurulu karar defterlerinde 1927-2007 yılları arasında yer alan ortaöğretim felsefe dersi öğretim programlarına ilişkin bulgular incelenmiş (Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterleri, 1935-1997) ve Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3'te görüldüğü üzere, Talim ve Terbiye Kurulu karar defterlerinde 1927-2007 yılları arasında felsefe dersi öğretim programına ilişkin kararlar incelendiğinde 1935, 1938, 1976, 1985, 1992, 1993 olmak üzere toplam altı karar alındığı görülmektedir. Bu kararlar incelendiğinde 1992 tarihli ve 184 sayılı kararla 1985 tarihli ve 101 sayılı öğretim programı yürürlükten kaldırılıp yeni öğretim programının denenip geliştirilmesi kararı kabul edilirken, 1993 tarihli 259 sayılı kararda ders programının bütün liselerde uygulanması kabul edilmiştir. Bununla birlikte 1992 tarihli 226 sayılı kararda lise seçmeli dersler arasında yer alan "Felsefi Metinler I" ve aynı tarihli 227 sayılı kararla "Felsefe Tarihi I" dersi programlarının 1993-1994 öğretim yılından itibaren uygulanması kararı alınmıştır. Ayrıca 1997 tarihli 160 sayılı kararla felsefe dersinin okul türü fark etmeksizin bütün ortaöğretim kurumlarında ortak genel kültür dersi olarak okutulması kabul edilmiştir.

1957 tarihli Talim Terbiye Kurulu karar defteri incelendiğinde, 215 sayılı kararda "1957-1958 yılı başından itibaren tatbik edilmek üzere üç yıllık rejime tabi resmi liselerde ders tevzi cetveline ve müfredata göre öğretim yapılması uygun görülerek keyfiyetin Vekâlet Yüksek Makamının tasviplerine arzı kararlaştırılmıştır. (TTKKD, 1957, 215)" ifadesi yer almakta ancak karar defterinde ders dağılım cetveli ve öğretim programlarının içeriği verilmemektedir. Buradan hareketle lise dersleri arasında yer alan felsefe dersi öğretim programına da bu tarihte dolaylı olarak yer verildiği söylenebilir

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonuçlarına göre, 1927-1982 yılları arasında felsefi yayınlara ilişkin toplam 25 karar alınmış bu kararlardan 22 tanesi kitap basımı, yayımı, satın alınması ya da kitaba ilişkin daha önce alınan bir kararın kaldırılmasıdır ilgili iken 3 tanesi “Felsefe ve İçtimaiyat Mecmuası” adı altında süreli yayın şeklindedir. Bu kitaplardan 6 tanesi yerli geriye kalan 18’i ise yabancı felsefecilerden çeviridir.

Talim ve Terbiye Kurulu 1927-2007 yılları arasını kapsayan 80 yıllık süreçte, ortaöğretim felsefe derslerinde okutulması kabul edilen ya da süresi uzatılan kitaplara ilişkin toplam 81 karar almıştır. Bu kararlara göre, 1927-2007 yılları arasında 26 farklı yazara ait, liselere yönelik genel olarak felsefe öğretimini amaçlayan ders kitabı hazırlandığı; bununla birlikte çeşitli yazarlara ait Felsefe Tarihi” ve “Felsefi Metinler” gibi seçmeli felsefe derslerine yönelik kitaplarında olduğu tespit edilmiştir.

Felsefe ders kitaplarının 80 yıllık süreçte okutulma süreleri incelendiğinde, 9 farklı kurul kararıyla çeşitli öğretim yıllarında olmak üzere toplam 16 yıl ile Nurettin Topçu’nun, 8 farklı kurul kararıyla toplam 16 yıl Lütfü Öztabağ’ın, 6 farklı kurul kararıyla 16 yıl İsmail Tunalı’nın felsefe ders kitabının okutulması kabul edilmiştir. Kitapların okutulma süreleri ise çeşitli tarihlerde olmak üzere 1, 3 ve 5 yıl olarak belirlendiği tespit edilmiştir

Talim ve Terbiye Kurulu karar defterlerinde 1927-2007 yılları arasında felsefe dersi öğretim programına ilişkin kararlar incelendiğinde 1935, 1938, 1976, 1985, 1992, 1993 olmak üzere toplam altı karar alındığı görülmektedir.

II. Meşrutiyetten itibaren Türkiye’de felsefe kendine özel bir alanın bulunduğunu kavrayamamış, özellikle bu dönemde sosyoloji ve psikoloji ile gereğinden fazla karıştırılmıştır (Kaynardağ, 2002). Talim ve Terbiye Kurulu tarafından özellikle ilk yıllarda çeşitli sayılarının alınmasına ve okullara dağıtılmasına karar verilen “Felsefe ve İçtimaiyat Mecmuası”nın bizatihi adı bunun çarpıcı bir örneğidir. Kaynardağ’a (2002) göre, toplumsal sorunlarla ilgili çözümün düşünceden beklenmesi, felsefeye toplumsal gereksinimler açısından bakılması gibi nedenlerden dolayı felsefe o yıllarda kendi asıl alanıyla ilgilenememiş, bu alanda akademik çalışmalar gecikmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarına ait kurul kararları incelendiğinde eğitim ve öğretim açısından felsefe yayınlarının oldukça yetersiz olduğu söylenebilir. Nitekim Kaynardağ (2002) bu dönemde eğitimde özellikle felsefi metin sıkıntısı çekildiğini, 1930’lu yılların sonu ile 1940’lı yıllarda dünya

klasikleriyle birlikte çok sayıda felsefe klasiğinin de devlet tarafından çevrilip düzenli olarak yayınlanmasıyla felsefe kültürünün edinilmeye başladığını belirtmektedir.

Yine kurul karar defterlerinde adı geçen felsefi yayınların birçoğunun çeviri metinler olması da dikkat çekicidir. Çünkü yeni bir alfabenin kabulü ile eski metinlerden yani var olan literatürden kopuş bir anlamda bunu zorunlu kılmıştır. Ülken'in de (2005: 462) belirttiği gibi, 1931 yılında Birinci Dil Kurultayında başlayan dil devrimi hareketi Türk Dil Kurumu çalışmalarıyla devam etmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır. Özellikle bu dönemde felsefi terimlerin Türkçeleşmesi konusunda çeşitli fikir ayrılıkları yaşanmış, hatta 1941'de felsefe terimlerinin Türkçeleşmesi için Şekip Tunç'un başkanlığında bir komisyon çalışma yürütmüştür. Nitekim kurul karar defterlerinde de görüldüğü üzere Osman Pazarlı'nın A. Curiller'den dilimize çevirdiği "Felsefe Sözlüğü" adlı eserin Vekillikçe bastırılması da bu çalışmalarla aynı dönemde gerçekleşmiştir. Kaynarcağ'ın (2002), "Felsefe için ulusal bir dilin gerekli olduğunu, dil inkılabı ile birlikte özellikle edebiyatçıların da yardımıyla tümce yapısındaki değişimler ve terminolojinin gelişmesiyle yerli felsefi metinler oluşmaya başlamıştır." şeklindeki ifadesi de bu durumu desteklemektedir.

Kurul karar defterlerinde adı geçen kitapların genellikle düşün tarihi geleneğine uygun olarak felsefe tarihi ve çağdaş felsefeye yönelik olduğu görülmektedir, bununla birlikte özellikle Cumhuriyet ideolojisine uygun olarak 1927 ve 1943 yıllarında Auguste Comte'un pozitif felsefesini içeren kitapların tercih edildiği görülmektedir. Nitekim Binbaşoğlu (2005) ve İrfan (1934) gibi araştırmacılar cumhuriyet devrimleriyle birlikte yeni bir evren anlayışının hâkim olduğunu, eski dönemdeki teolojik ve metafizik evren anlayışının yerini realist ve pozitivist bir evren anlayışına bıraktığını, ilkokuldan üniversiteye kadar öğretim programlarının revize edildiğini ve metafizik unsurların ayıklanarak pozitvizmin ilkeleri doğrultusunda yeniden hazırlandığını belirtmektedir. Yine bu dönemde İstanbul Üniversitesi'nde yeni kurulan sistematik felsefe kürsüsüne Viyana Çevresi Ekolüne mensup olan Hans Reichenbach'ın getirilmesi de (Ülken, 2005: 465) bu eğilimi göstermektedir.

Türkiye'de meydana gelen toplumsal olayların da çeşitli şekillerde kurul kararlarına yansıdığı görülmektedir. Örneğin; Mete Tunçay'ın çevirdiği ve daha önce (1979) Talim ve Terbiye Kurulu tarafından telifinin alınması ve bastırılması kararı alınan "Yeni Düş'ün Adamları" adlı kitabın kabulüne ilişkin kararın 1982 tarihinde 161 karar sayısıyla günün koşulları içinde yanlış

yorumlara sebebiyet verebileceğinden kaldırılmasında özellikle Türkiye'nin içinde bulunduğu toplumsal kargaşanın etkili olabileceği düşünülmektedir.

Nitekim Milli Eğitim Bakanlığının politikasını belirleme yetki ve sorumluluğuna sahip olan Talim ve Terbiye Kurulu üyeleri genellikle aynı kişilerden oluşmasına rağmen, siyasal iktidarlar ya da bakanlar değiştiğinde daha önce almış olduğu kararlar da değişebilmekte hatta birbiriyle çelişen kararlar alabilmektedirler (Bursahoğlu, 1987; Kaya, 1991; Konan, 1996).

1927-2007 yılları arasında kurul karar defterlerinin içeriği incelendiğinde felsefe dersi öğretim programlarına ilişkin kararların 1935, 1938, 1976, 1985, 1993 yıllarında olmak üzere toplam beş tane olduğu görülmektedir. Kızıltan'ın (2012) yapmış olduğu araştırmanın 1927-2007 tarih aralığı incelendiğinde Cumhuriyet döneminde uygulanan felsefe öğretim programları 1924 ve 2009 felsefe öğretim programları sayılmazsa 1935, 1950, 1976, 1985, 1993 yıllarına ait olmak üzere beş tanedir. Her iki araştırmada da farklı olan programlar, 1938 ve 1950 yıllarına ait felsefe öğretim programlarıdır. 1938 yılına ait kurul karar defterinde “Lise ikinci devre müfredat programlarının (Filofofi ve Sosyoloji) değiştirilen şekilde kabulü ve 1938-1939 ders yılı başından itibaren tatbik edilmesinin kabulü” şeklinde bir karar yer alırken 1950 yılına ait Kurul karar defterinde herhangi bir felsefe programının kabulüne rastlanmamış; muhtemelen program Maarif Vekaleti'nce ayrıca yayınlanmıştır. Ancak Kızıltan'ın (2012) araştırmasına, göre felsefe programlarına yönelik yapılan çalışmaların bazılarında 1934, 1938 ve 1957 yıllarına da yer verildiği görülmektedir. Bu yıllara ait programların içeriği, sırasıyla 1924, 1935 ve 1950 yıllarına ait programların içeriğiyle birebir aynıdır. Koç Aydın ve Çıtak (2017), bu karışıklığın ortaya çıkmasının temel nedenini; uygulamada olan bir programın eğitim sürecinde yaşanan bazı gelişmeler ya da değişiklikler nedeniyle ikinci kez yayımlanmasına bağlı olarak araştırmacıların dikkatinden kaçmış olmasına bağlanmaktadır.

Kaynakça

- Biçer, B. (2010). Türkiye'de cumhuriyet öncesi dönemde Türk okulları ile Amerikan kolejlerinde felsefe grubu derslerinin öğretimi (1839-1922). *Zeitschrift für die Welt der Türken/ Journal of World of Turks*, 2(3), 195-211.
- Binbaşıoğlu, C. (2005). *Türk eğitim düşüncesi tarihi “araştırmalar”/kuram ve uygulamaların tarihsel gelişimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bolay, S. H. (2005). *Osmanlılarda düşünce hayatı ve felsefe*. Ankara: Akçağ Basım.
- Bursahoğlu, Z. (1987). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 154.

- Cicioğlu, H. (1985). Cumhuriyet döneminde ortaöğretim programlarında felsefe grubu derslerinin analizi. *Eğitim ve Bilim*, Sayı: 55, s.16-22
- Ergün, M. (1996). *İkinci meşrûtiyet devrinde eğitim hareketleri (1908-1914)*, Ankara: Ocak Yayınları.
- Ergün, M. ve Yapıcı, M. (2007). Öğretmen adaylarının felsefe dersine ilişkin görüşleri. <http://myapici.blogspot.com/2007/12/retmen-adaylarinin-felsefe-dersine.html>. Erişim Tarihi: 05.06.2013
- İrfan (1934). *Osmanlı imparatorluğu devrinde felsefe tedrisatı*. Fikirler. 5 (106). s. 6-9.
- Kafadar, O. (1994). Felsefe öğretiminin Türk eğitim sistemine girişi ve tarihi gelişimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 27 (1), 279-288.
- Kafadar, O. (2000). *Türkiye’de kültürel dönüşümler ve felsefe eğitimi*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kaya, Y. K. (1991). *Eğitim yönetimi kuram ve Türkiye’deki uygulama*. Ankara: Bilim Yayınları, 1991.
- Kaynardağ, B. (2002). *Türkiye’de cumhuriyet döneminde felsefe*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kızıltan, Ö. (2012). “Felsefe öğretimi sorunları ve yeni yaklaşımlar.” *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 334-342.
- Kızıltan, Ö. (2014). *Cumhuriyet dönemi ortaöğretim felsefe dersi programlarının amaçları çerçevesinde felsefe anlayışlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Koç Aydın, A. ve Çıtak, E. (2017). 2009 felsefe öğretim programının program geliştirmenin temel öğeleri kapsamında değerlendirilmesi. *Dört Öge*, 5(11), 67-90.
- Konan, N. (1996). Talim ve terbiye kurulu kararları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 2(1). 83-95. 18.03.2022 tarihinde file:///C:/Users/kullan%C4%B1c%C4%B1/Desktop/kuram%20ve%20uygulamada%20e%C4%9Fitim%20y%C3%B6netimi.pdf adresinden alınmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Karar Defterleri. 1927 (18,69, 77, 138). 1928 (238). 1929 (52, 109). 1930 (76, 138). 1935 (153). 1938 (104). 1939 (87). 1940 (97). 1941 (128). 1942 (314). 1943 (2, 43, 264). 1946 (340). 1952 (146, 148, 151, 153). 1956 (166).
-
-

1957 (243, 444, 245). 1958 (242). 1959 (106, 218, 286, 290, 291). 1960 (232, 233, 246). 1962 (245). 1963 (223, 246). 1965 (244). 1966 (70, 123). 1967 (93). 1968 (75). 1969 (315). 1970 (69, 73). 1971 (90, 195). 1972 (186, 204). 1973 (21, 32, 193, 310). 1974 (288, 294, 310, 311, 313). 1975 (16, 18, 86, 87, 173). 1976 (341, 342). 1977 (2, 82, 101, 281). 1979 (58, 105, 130, 135). 1982 (161). 1985 (101, 115, 234). 1992 (62, 227). 1993 (160, 259, 378). 1994 (63, 203, 321, 396, 412, 540, 656). 1996 (144, 145). 1997 (109, 160). 1998 (169). 1999 (167, 183). 2000 (72, 73, 74, 132, 171, 172, 217). 2003 (97, 146). 2004 (57,89). 2005 (93). 2006 (173). 2007 (20, 196).

Öktem, Ülker (1999). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Osmanlılar'da felsefe*. Milli Eğitim Dergisi. 143. s. 91-97.